

Špela Urh

ETNIČNA (NE)OBČUTLJIVOST V IZOBRAŽEVANJU ZA SOCIALNO DELO

Antirasistična teorija in praksa sta v Sloveniji še na razmeroma začetni stopnji razvoja. Odsotnost razumevanja in torej nerazumevanje izključevanja sta ustvarili in ohranjali rasistične prakse tudi v socialnem delu. Učinki iz preteklosti so vidni še danes, saj številne socialne službe temeljijo na univerzalistični praksi, ta pa je ena od rasističnih praks. K temu je deloma pripomogel tudi študij socialnega dela, ki je v preteklosti zanemarjal etnične razsežnosti posameznikov in skupnosti. Prispevek, ki je predelan del doktorske disertacije, neposredno, na empiričnih podatkih obsežnega raziskovanja obravnava izključevanje in rasizme v socialnem delu. K temu je nehote pripomogel tudi izobraževalni sistem za socialno delo. Članek se osredotoča na manifestacije etničnih diskurzov v preteklosti in na vpliv, ki ga je imela etnična neobčutljivost na izobraževanje za socialno delo, in sicer skozi tri raziskovalne pristope: analiza diplomskih nalog s področja socialnega dela z Romi v Sloveniji do septembra 2008, analiza dostopne obvezne in izbirne študijske literature iz obdobja med letoma 1955 in 1992 ter analiza ankete s predavatelji in asistenti Fakultete za socialno delo.

KLJUČNE BESEDE: etničnost, Romi, rasizmi, etnična neobčutljivost, izobraževanje za socialno delo.

Dr. Špela Urh je asistentka na Fakulteti za socialno delo Univerze v Ljubljani. Ukvarja se z vprašanji etničnosti (s poudarkom na romski skupnosti v Sloveniji), pa tudi z drugimi aktualnimi temami na področju socialnega dela, kot so položaj oviranih oseb, rejništvo in posvojitve. Kontakt: (01)2809276, spela.urh@fsd.uni-lj.si.

Darja Zaviršek

ETNIZACIJA IN PATOLOGIZACIJA ROMOV IN ROMSKIH SKUPNOSTI

SOCIALNO-ANTROPOLOŠKI IN SOCIALNODELAVNI TEORETSKI KONCEPTI

Članek obravnava nekaj temeljnih teoretskih konceptov, ki jih socialno delo mora uporabljati na področju antirasističnega poučevanja: etnizacijo etničnih manjšin, patologizacijo, ustvarjanje »drugačnosti«, ustvarjanje »tujosti« in socialno razdaljo. Etnizacija je proces, v katerem se dejanja in značilnosti pripadnikov etnične skupine presoja predvsem na podlagi pripadnosti etnični skupini. Tako etničnost postane razlagalni temelj za vse druge človekove značilnosti, ki postanejo ob tem potisnjene stran kot manj pomembne ali celo nepomembne. Patologizacijo definiramo kot proces, ki določene etnične/kulturne značilnosti določene osebe ali skupine konstruira kot naravne, prirojene značilnosti te osebe ali skupine, za opise pa se uporabljajo medicinski pojmi. Ti etnične manjšine pogosto opisujejo kot nagnjene k določenim telesnim in duševnim boleznim, patološkemu nasilju in manjši inteligentnosti ali celo duševni manjrazvitosti. Takšne konstruirane individualizirane ali kolektivizirane značilnosti se uporablja za razlago socialnih dejstev, na primer revščine, socialne ranljivosti in celo marginalizacije etnične skupine.

KLJUČNE BESEDE: etnizacija, patologizacija, ustvarjanje »drugačnosti«, socialna razdalja, transkulturna psihiatrija.

Prof. dr. Darja Zaviršek je redna profesorica, doktorica sociologije, predstojnica katedre za proučevanje socialne pravičnosti in vključevanja ter predsednica vzhodnoevropske regionalne mreže šol za socialno delo v okviru IASSW. Je častna profesorica na University of Applied Sciences Alice Salomon Berlin. Kontakt: (01)3006231, darja.zavirsek@fsd.uni-lj.si.

Alenka Janko Spreizer

Z ANGAŽIRANO ANTROPOLOGIJO PROTI RASIZMU IN RASNI DOMINACIJI NAD ROMI

Članek opisuje prenos tiste vednosti, ki zadeva vidik etnične oziroma rasne dominacije nad Romi. Opisuje in analizira avtoričino sodelovanje pri predstavitvah in prizadevanjih za prenos vednosti o Romih na različne javnosti v Sloveniji. Številni znanstveniki, ki se ukvarjajo s kulturo in družbo Romov, so bili bolj ali manj vključeni v angažirano razpravo o premisleku glede stereotipizacije Romov. Avtorica najprej poda različne definicije javnega delovanja, ki je v antropologiji znano kot javna antropologija, ki se ukvarja s prenosom antropološke vednosti širši javnosti, v nadaljevanju na kratko predstavi kritične romske študije, nato pa na primeru družine Strojan analizira lastni antropološki angažma. Osrednja teza članka je, da je prizadevanje za prenos vednosti o različnih plateh življenja Romov nujno, saj lahko le tako preprečujemo delovanje mehanizmov rasne dominacije.

KLJUČNE BESEDE: Romi, socialna antropologija Romov, javna antropologija, analitika rasne dominacije.

Doc. dr. Alenka Janko Spreizer je docentka za področje socialne antropologije in znanstvena sodelavka na Univerzi na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije Koper, Oddelek za antropologijo in Inštitut za medkulturne študije, Titov trg 5, 6000 Koper. Kontakt: 040 437088, alenka.janko.spreizer@fhs.upr.si.

Julija Sardelić

MULTIKULTURALIZEM IN POLOŽAJ ROMOV V SLOVENIJI

Prispevek se sprva ukvarja s teoretskimi vprašanji, ki zadevajo značilnosti družbe v obdobju pozne moderne, kot jo razumejo sociologi Anthony Giddens, Ulrich Beck in Zygmunt Bauman. Giddens in Beck se strinjata, da je v družbi pozne moderne pomembna predvsem osvoboditev posameznika od struktur bolj tradicionalne družbe (od trdnih identitetnih kategorij, kot so spol, razred, narodnost), Bauman pa trdi, da je po eni strani značilnost družbe, ki jo sam označuje z izrazom »tekoča moderna«, individualizacija identitetnih vzorcev, vendar pa je za pozno moderno značilen tudi preporod komunalističnih ideologij, med katere sodita tudi nacionalizem in fašizem. Ker družbe niso etnično homogene, se pojavlja razprava o multikulturalizmu, ki je prav tako predmet članka. V njem se avtorica osredotoči na kritiko liberalizma, ki jo poda komunitarni multikulturalizem Charlesa Taylorja, potem pa se loti obravnave liberalnega multikulturalizma Willa Kymlicke. Vse omenjene predpostavke potem uporabi za analizo položaja romske skupnosti v Sloveniji. Ovrže marsikatero teorijo o poznomoderni družbi, hkrati pa pokaže, da je Slovenija manj uspešna pri sledenju političnim smernicam liberalnega multikulturalizma, ki bi lahko primerno zavaroval deprivilegirane manjšine.

KLJUČNE BESEDE: manjšine, pozna moderna, drugi, identiteta, liberalni multikulturalizem.

Julija Sardelić je univerzitetna diplomirana sociologinja kulture in literarna komparativistka. Je podiplomska študentka na Oddelku za sociologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Kontakt: 041 677225, julija.sardelic@gmail.com.

Majda Hrženjak

ROMI V LJUBLJANI

NEUREJENOST PRAVNIH STATUSOV KOT EDEN IZMED VZROKOV RADIKALNE SOCIALNE IZKLUČENOSTI

Študija o Romih, priseljenih iz nekdanje Jugoslavije v Ljubljano (gre za prvo študijo priseljenih, t. i. neavtohtonih Romov v urbanem okolju v Sloveniji), poudari neurejenost pravnih statusov Romov kot ne dovolj tematizirano področje v primerjavi s področji izobraževanja, stanovanjske problematike, zaposlovanja in možnostjo izražanja lastne kulture. Identificira dejavnike, ki vplivajo na neurejenost statusov, kot so migracije, vzorec sklepanja zakonskih zvez, izbris in nepismenost, ter analizira vpliv neurejenih statusov na zaposlovanje. V sklepnem delu so predstavljeni primeri civilnodružbenega aktivističnega spoprijemanja s problemom neurejenih pravnih statusov pri Romih, ki lahko delno lajšajo težave, predlagana pa je tudi politična rešitev (radikalna legalizacija dovoljenj za bivanje in delo Romom v Evropski uniji), ki bi pripomogla k reševanju nakopičene prikrajšanosti in socialne izključenosti, ki jo doživljajo Romi v Ljubljani.

KLJUČNE BESEDE: Romi, pravni statusi, državljanstvo, izbris, migracije.

Dr. Majda Hrženjak, sociologinja, deluje kot višja znanstvena sodelavka na področju socialnih politik, študija spolov in študija kulture na Mirovnem inštitutu v Ljubljani. Kontakt: Mirovni inštitut, Metelkova 6, 1000 Ljubljana, majda.hrzenjak@guest.arnes.si.

Jelka Zorn, Ana Marija Sobočan

PRAVICA DO MESTA

PRIMER NASELJA NA KOŽELJEVI V LJUBLJANI

Članek problematizira pravico do življenja v mestu z urejeno javno infrastrukturo, in sicer z vidika ljubljanskih Romov. Obravnava naselje na Koželjevi, ki je stigmatizirano tako zaradi romskih prebivalcev kot zaradi slabe infrastrukture in barakarskega tipa bivališč. Avtorici problematizirata, kako prostor in njegovi pomeni vplivajo tako na samopodobo stanovalcev naselja in njihovo vključenost v širšo družbo kot na sam raziskovalni proces. Ugotovitve izhajajo iz terenske raziskave, teorij o socialnem kapitalu, »socialnem mešanju« oziroma multikulturalnosti ter pravice do stanovanja in vključenosti.

KLJUČNE BESEDE: Romi, romsko naselje, raziskovanje, Mestna občina Ljubljana, etnična diskriminacija.

Dr. Jelka Zorn je docentka socialnega dela. Zaposlena je na Fakulteti za socialno delo Univerze v Ljubljani. Kontakt: (01)2809247, jelka.zorn@fsd.uni-lj.si.

Ana Marija Sobočan je zaposlena kot mlada raziskovalka in asistentka na Fakulteti za socialno delo Univerze v Ljubljani. Kontakt: (01)2809247, ana.sobocan@fsd.uni-lj.si.